

Specifika fatických funkcí u lidí s MP

0 Ovlivněné veškeré složky řečové komunikace – motorické, jazykové i kognitivní

0 Strop vývoje řeči – pouze orientační:

LMP – 12 až 13 let, SMP – 6 až 7 let, TMP – 2 až 3 roky, HMP – do jednoho roku

0 Míra postižení CNS

0 **Hluboké a těžké mentální postižení**

Pudový a afektivní stupeň (tzv. fylogenetická projevovalá složka)

Napodobovací reflexy

Dochází pouze k vokalizaci – ta ale může mít význam komunikační – spokojenost, nespokojenost, sdělení přání.

Hluboké MP:

Neartikulované skřeky, stereotypně se opakující zvuky, které modulují podle svého momentálního citového rozpoložení.

Chybí mimika i nonverbální komunikace.

Většinou produkce dysfonického chraplavého hlasu.

Zcela nemluvíci pouze zřídka.

Těžké MP:

Pudová úroveň.

Neartikulované zvuky, které různě modulují.

Lze dosáhnout reakce na zavolání.

Někdy dojde k osvojení několika slov (mama, tata) – bez pochopení vztahu ke své osobě.

Jednoduché posunky.

0 **Středně těžké mentální postižení**

Schopnost spojovat slyšené zvuky s jejich zdrojem a s konkrétními situacemi

Prvosignální úroveň, odpovídá konkrétnímu myšlení

Se slovy pracují jako s předpojmy, směřují ke zobecnění, kategorizují na základě rysů a podobností (Kulíšková, 0., 2012)

Schopnost zopakovat delší řečové celky, ale bez porozumění

Pasivní slovní zásoba větší než aktivní

Obvykle jsou schopni se řečí dorozumívat se svým okolím

Řeč zůstává na úrovni významových zvuků s prostými jednoduchými větami

0 **Lehké mentální postižení**

Druhá signální soustava (až schopnost abstraktního myšlení – ale ne na úrovni dětí intaktních)

Schopnost zobecňovat a abstrahovat

Schopnost pojmut jednoduchou časovou perspektivu, kategorizovat, nacházet příčinné vztahy

Vázne schopnost usuzovací, selhává činnost analogizační (přenos na obdobné situace)

Verbální schopnosti mohou být v běžných komunikačních situacích dostačující (řeč nemusí být nápadná)

Verbálně selhávají zejména v nepředvídatelných řečových situacích.

Řeč může být gramaticky správná, problematické jsou výjimky z pravidel

Někdy těžko formulují své myšlenky do slov (ve vývoji nedošlo k harmonizaci mezi vnitřní a vnější řečí)

0 **Řeč čtená a psaná**

Výhradně o fce druhosignální

Uvědomělé čtení a psaní – pouze dítě s LMP

Dítě se SMP – jedná se spíše o mechanickou činnost, často neschopnost sdělit obsah přečteného

0 **Lexikálně-sémantická rovina**

Ovlivněna postižením intelektu

Většina slov součástí pasivní slovní zásoby

V řeči převládají názvy předmětů, méně se vyskytují slovy vyjadřující vlastnosti a kvalitu

Převažují podstatná jména, méně se objevují slovesa. Zájmena a číslovky téměř vůbec.

0 **Morfologicko-syntaktická rovina**

Dysgramatická stavba vět – často nápadná okamžitě

Gramatická pravidla – zvládnou jen děti s LMP (osvojení později)

Při stavbě věty kladou na první místo to, co má pro ně největší význam

Stavba vět – úroveň jednoduché výpovědi o jevech

0 **Foneticko-fonologická rovina**

0 Děti začínají mluvit později

0 Nedochází ke zautomatizování koordinace artikulačních orgánů na dostatečné úrovni

0 Proces fixace hlásek se posouvá až do školního věku

Nejčastější řečové vady

0 Dyslalie (patlavost)

0 Rhinolalie (huhňavost)

0 Tumulus sermonis (braptavost)

0 Balbulies (kuktavost)

0 Dysartrie (narušení artikulace jako celku)

• Dyslalie (patlavost)

Porucha artikulace

Narušená výslovnost jedné hlásky / skupiny hlásek

Vynechávání hlásek (delece), nahrazování hlásek (substituce), nepřesné vyslovování (distorze)

• Rhinolalie (huhňavost)

Porucha nosové rezonance

Charakteristický zvuk hlasu člověka

Hyponazalita a hypernazalita

• Tumulus sermonis (breptavost)

Patologická změna tempa plynulosti mluvy

• Balbuties (kuktavost)

„Komplexní narušení koordinace orgánů participujících na mluvení, který se nejnápadněji projevuje charakteristickým nedobrovolným přerušováním plynulosti procesu mluvení“ (Klenková, 2006)

• Dysartrie (narušení artikulace jako celku)

Porucha motorické realizace řeči jako celku
Vzniká při organickém poškození CNS
Anartrie – neschopnost verbální komunikace
Vrozené vady / následky poškození CNS, nejčastěji děti s MO